ప్రఖ్యాతుని భార్య

గోపీచంద్

నా భర్త రవి రచయిత, మంచి ప్రఖ్యాతి గడించిన వారిలో ఒకరు. అందులో ముఖ్యంగా స్త్రీల కష్టసుఖాలను బాగా అర్థంచేసుకొని, వాటి నివారణకై కృషి చేస్తున్న రచయితగా ఆయనకు మంచి పేరు వుంది. ఆయన రచనలంటే పురుషులకన్న స్త్రీలకే ఎక్కువ మక్కువ.

ఇటువంటి వ్యక్తి భార్యనైనందుకు నన్ను చూచి చాలామంది అసూయపడటం కూడా నేను ఎరుగుదును. వాళ్లకేం తెలుసు, నాబోటివాళ్ల అగచాట్లు? ఈ మధ్య వారికి పెద్ద సన్మానం జరపాలని ప్రయత్నాలు జరిగినై. వారి రచనలను గురించి, వారి ప్రతిభను గురించి ఒక 'సావెనీర్' వెయ్యాలనికూడా వారి అభిమానులు సంకల్పించారు

ఈ సంవత్సరంలో చాలామంది స్త్రీలు మా యింటికి వస్తుండేవారు. వారి అలవాట్లను గురించి, అభిమానాలను గురించీ నన్ను రకరకాలుగా అడుగుతుండేవారు.

అందులో ఒకమ్మాయి "వారి భార్య అయినందుకు మీకు ఎలా వుందో చెప్పండి" అని అడిగింది.

"అసహ్యంగా వుంది, ఆముదం తాగినట్లుగా వుంది" అని చెబుదామని నోటిదాకా వచ్చింది. మెదలకుండా వూరుకున్నాను. ఊరుకున్నాను అంటే వారాయన్ని గురించి అంత గొప్పగా అనుకుంటూ వుంటే నేను ఏమి చెప్పి ఏం ప్రయోజనం? అప్పటికే ఆయన అభిమానులు చాలామంది నేను ఆయనకు తగ్గ భార్యను కాదని చెప్పుకోవటం నేను ఎరుగుదును. అలా చెప్పుకోటానికి ఆయనకూడా కొంత కారణం.

స్త్రీలలో కొంతమందికి ఆయనంటే అభిమానం అని చెప్పానుగదూ. ఆయనకు స్త్రీలతో స్నేహం చేయటం సరదా! తను వ్రాసినవి వారికి చదివి వినిపించి, వారిచేత చదివించుకొని విని సంతోషిస్తూ వుండేవారు. మొదట్లో తాము వ్రాసినవి నన్ను చదివి వినిపించమనేవారు. వినిపించేదాన్ని. కాని నాకు చాలా విసుగ్గా వుండేది.

"నువ్వు మనస్సు పెట్టి చదవటం లేదు" అనేవారు.

"ఇంకెలా?" అని అడిగేదాన్ని.

"ఆ రచనలోవున్న అందం నీవు గ్రహించినట్టు లేవు" అనేవారు; అని అందులో వున్న అందాన్ని వ్యాఖ్యానించి, వ్యాఖ్యానించి చెపుతుండేవారు.

'అర్థం అయిందా?.' అని అడిగేవారు.

ఎందుకు వచ్చిన గొడవ "అయింది" అనేదాన్ని.

"ఏమయింది—చెప్పుచూతాం" అనేవారు.

ఏమి అన్యాయం ఇది? నా కసలే ఆ రచన బాగుండేవి కాదు. పైగా చదువుతున్నంతసేపూ బాధగా వుండేది. బాధ ఎందుకంటారా? ప్రతి రచనలోనూ ఆయన వొక స్త్రీని ఆరాధించటం, పువ్వులతో పూజించటం, ఆ స్త్రీకూడా తనపట్ల ప్రేమను చూపించటం, చివరికి ఎడబాటు కలగటం, ఆమెగడపలో నిలబడి రెండు కన్నీటిబొట్లు రాల్చటం, తాను గడప మెట్లక్రింద నిలబడి మరి రెండు కన్నీటి బొట్లు రాల్చటం, జరుగుతూ వుండేది. తరువాత ఆమె నేత్రాల వర్ణనా, జడలో తురిమిన పువ్వుల వర్ణనా, శరీరం వొంపుల వర్ణనా వుంటూవుండేవి. ఇక నేను బాధపడకుండా ఎట్లా వుండేటట్లు? నేను ఆయన భార్యను, కష్టసుఖాలలో భాగస్వామిని. ఆయన సుఖంకోరి, రాత్రింబగళ్ళు కష్టపడుతున్నాను. నేనూ చదువుకున్న దాన్నే; కావాలంటే ఉద్యోగంలో జేరి హాయిగా, కాలం గడపగలిగినదాన్ని. ఆయనకోసం అన్నీ మానుకొని, ఇంటిని అంటిపెట్టుకుని వున్నదాన్ని. ఆయనకు యెక్కడ యే లోటు వస్తుందో అని వెయ్యి కన్నులతో కనిపెడుతూ, అన్ని పనులూ నేనే చేసి పెట్టేదాన్ని. ఇటువంటి నాకు, ఆయన మరొక స్త్రీని గురించి అలా తపనపడుతున్నట్లు వ్రాస్తుంటే బాధగావుండక ఏమవుతుంది?

ఒకరోజు అడిగాను—"ఎవ్వరా స్త్రీ?" అని.

ఆయన వొక్కక్షణం ఆశ్చర్యంగా చూచి, "నువ్వే అనుకోరాదూ?" అన్నారు.

నేనే అనుకోవాలట! నేను కాదని నాకు తెలుసాయె. ఇక నేను అని అనుకోవటం ఎలా? నేనే అయితే ఈ విరహం దేనికి? ఈ కన్నీటిబొట్లు దేనికి? ఎప్పుడూ ఇంట్లోనే ఆయనను కనిపెట్టుకొని వుం

టూనే వుంటినిగదా!

"ఎందుకండి ఈ అబద్ధాలు?" అన్నాను.

ఈ మాటకు ఆయన నన్ను రెండు క్షణాలు తదేక ధ్యానంతో చూశారు. ఏమీ అనలేదు. అక్కడనుంచి నెమ్మదిగా వెళ్లిపోయారు. రెండు రోజులు నాతో ఎక్కువ మాట్లాడలేదు. ఏదో ఆలోచిస్తూ వున్నట్లు వున్నారు. నాతో అబద్ధం చెప్పినందుకు నొచ్చుకుంటున్నారనీ, ఇక నాతో ఎటువంటి అబద్ధాలు చెప్పరనీ సంతోషించాను. మూడో రోజు ఆయనంత ఆయనే నన్ను మాట్లాడించి, "నీతో నిజం చెప్పటానికి వొచ్చాను ' అన్నారు.

ఒక్కసారిగా నా మనస్సు సంతోషంతో నిండిపోయింది ఏ విషయమో తెలుసుండికూడా, ఆయనచే చెప్పించుకొని వినాలని, "ఏ విషయమండీ? ' అని అడిగాను.

మొన్న నీవు అడిగిన విషయం?'

"పో నిద్దురా, ఇప్పుడెందుకు ఆ గొడవ ' అన్నాను. నిజంగా వొకరు చేసిన పనికి పశ్చాత్తాప పడుతుంటే వినటం కష్టంగా వుంటుంది. అందులో దగ్గరివాళ్ళ పశ్చాత్తాపం వినటం మరీ కష్టం. అందుకని అలా అన్నాను.

కాదు. నువ్వు వినాలి అన్నారు.

"అయితే చెప్పండి

' ఎవ్వరో వొక స్త్రీని మనస్సులో పెట్టుకొని నేను రచనలు చేస్తున్నానని నీవు అనుకోవటం అన్యాయం...."అని మొదలు పెట్టారు.

నాకు మళ్ళీ కోపం వచ్చింది. "మరి నన్ను గురించి వ్రాస్తున్నాను అంటిరిగా" అన్నాను.

"అందులో అబద్ధంలేదు. నిన్ను గురించి వ్రాస్తున్నాను ఇంకా అనేక మంది స్త్రీలను గురించి వ్రాస్తున్నాను. స్త్రీలలో వున్న అందాలనూ, సౌకుమార్యాన్నీ, వెలుగులనూ, వొకరాశిగా పోసి, ఒక దివ్యమంగళ విగ్రహాన్ని సృష్టించు కొని ఆ విగ్రహాన్ని ఆరాధిస్తున్నాను..." అన్నారు.

"కాబట్టి మీ ఆరాధనలో నేను లేనట్లేగా!"

"ఇతరులు వున్నంతవరకూ నీవూ వున్నావు."

"మీకు అనేకమంది స్నేహితురాండ్రు వున్నారు గదా, వాళ్ళతో ఈ విషయం చెప్పారా?"

"మీరు ఆరాధించేది ఎవ్వరిని—అని వారెప్పుడూ నన్ను అడగలేదు.... '

' వారు అడిగి వుండరు. నిజమే, ఎందుకంటే వారిలోని ప్రతి వొక్కరికీ, ఆ దివ్యమంగళ విగ్రహం నీవే అనే భ్రాంతిని మీరు కలిగిస్తున్నారు. ఎవ్వరికి వారు మీరు వ్రాస్తున్నది తమని గురించే అని ఉబ్బి తబ్బిబ్బు అవుతున్నారు." అన్నాను.

వారింకేదో చెప్పబోయారు. నేను విన

లేదు. ఆ రోజునుంచీ మా ఇద్దరిమధ్యా నిజంగానే పెద్ద అగడ్త ఏర్పడింది. అప్పటినుంచీ ఆయన తన స్నేహితురాండ్రతో నన్ను గురించి చెప్పటం ప్రారంభించారు. చెప్పటం అంటే నేనేదో దోషం చేసినట్లుగా కాదు. స్త్రీలపట్ల అత్యంత సానుభూతి వున్న ఆయన, స్త్రీని ఆరాధ్యదైవంగా కొలిచే ఆయన నన్నుగురించి మాత్రం పెద్ద దోషంగా యెలా చెప్పగలుగుతారు? ' ఆమె అంటే నాకు అపరిమితమైన యిష్టం. కాని ఆమె నన్ను అర్థం చేసుకోలేదు' అని మాత్రమే చెప్పేవారు: చెప్పి రెండు కన్నీటిబొట్లు రాల్చేవారు.

వారి అభిమానులకు నన్నుగురించి ఊహించటానికి అంతవరకు చాలు. నన్ను గురించి యెన్నో ఊహించటమే కాక, అందరికీ చెప్పేవారు. చివరికి వారు మా యింటికి రావటం మానివేశారు. నేను ఎక్కడన్నా కనుపించినా నన్ను పలకరించేవారు కాదు. నన్ను చూచి వారిలో నేవారు గుసగుసలాడుకునేవారు. నాకు చాలా కష్టం వేసేది. నా భర్త వాళ్ళకు స్నేహితుడా? నేను వాళ్ళకి విరోధినా? ఎందుకు?

"ఇదేమీ బాగాలేదు ' అన్నాను నా భర్తతో.

'ఏది?

చెప్పాను. చెప్పి, "నేనంటే వాళ్లకి గిట్టనప్పుడు మీరు వాళ్లతో ఎందుకు స్నేహం చెయ్యాలి?" అని అడిగాను.

' స్నేహంచేస్తే తప్పేముంది?'

"నేను మీకు సరిపడని మగవాళ్ళతో స్నేహం చేస్తే మీ కెట్లా వుంటుంది చెప్పండి? ' అన్నాను.

' ఎవ్వరికి వుంటే స్నేహితులు వారికి వుంటారు. అందులో తప్పేమి వుంది" అన్నారు. "నీ ఇష్టం వచ్చినవారితో నువ్వు స్నేహంగా వుండు. నిన్నెవరన్నా అడిగితే అప్పుడు అడుగు" అన్నారు.

ఆయన మాటల ధోరణిబట్టి చూస్తే ఆయనకు నేను ఇతరులతో స్నేహాలు చెయ్యాలనే ఆతురత వున్నట్లు నాకు అనిపించింది. వారికి మల్లే నేను స్నేహాలు చేస్తే ఇంట్లో సఖ్యంగా ఉంటామని ఆయన భావించినట్లున్నారు. అప్పటికే నా స్వాస్థ్యం అప్పటినుంచీ నాకు ఆయన మీద వున్న గౌరవం తగ్గిపోయింది

ఇక ఆయన్నిగురించి యెక్కువ పట్టించుకోగూడదు—అనుకున్నాను. ఏదో పాకపని కల్పించుకొని వంటింట్లో నిమగ్నురాలనయి వుండేదాన్ని. ఆయన కూడా నా సంగతి పట్టించుకోకుండా తిరుగుతుండేవాడు. కాని ఎంత ప్రయత్నించినా నా జీవితాన్ని గురించి నేను ఆలోచించకుండా వుండలేక పోయేదాన్ని. వివాహానికి పూర్వం రోజులు జ్ఞాపకం వస్తూవుండేవి. అంతకుముందు వారి పుస్తకాలు కొన్ని నేను చదివాను ప్రతి పుస్తకంలో వారేదో బాధపడుతున్నట్లు

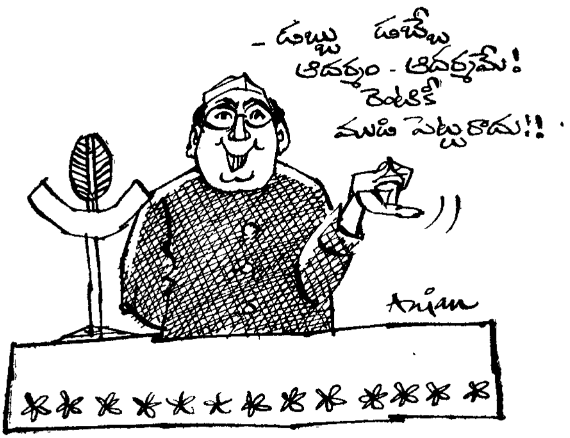

కనుపించేది. ఏనాడు అందని దేనికోసమో ఆరాటపడుతున్నట్లూ, అన్వేషిస్తున్నట్లూ కనుపించేది. ఆ పుస్తకాలు చదువుతుంటే వారిమీద నా కెంతో జాలికలిగేది. వారి బాధను నేను నివారించగలను అనిపించేది. ఏవో మాటామాట మీద, ఆయన రచనా వైదగ్ధ్యాన్ని గురించి ఒక సమయంలో నా స్నేహితురాలు ఇందిరతో ప్రస్తావించాను. ఈ సంగతి వారి చెవులకు ఎట్లా చేరిందో చేరింది.

ఆ రోజునుంచీ వారు మా యింటికి వస్తుండేవారు. తెల్లవారి, మెల్లి మెల్లి కలువలు పట్టుకొనివచ్చి ఇచ్చి పోతుండేవారు. ఎప్పుడూ మాట్లాడేవారు కాదు.

'మీ కోసం తెచ్చాను' అనేవారు 'దోసిలిపట్టండి' అని చెప్పి దోసిలినిండా పోసి పోయేవారు.

"ఎందుకే అట్లా పువ్వులు తెచ్చి పోసి పోతుంటాడు' అని అడిగేది మా అక్క.

'ఏమోలేవే, ఆయనది పిచ్చిఆనందం' అనేదాన్ని.

కాని మావాళ్ళెవ్వరికీ ఆయన రాకపోకలు ఇష్టంగా వుండేవికావు. ఆ సంగతి ఆయనకు తెలుసు. అయినా రాకుండా మానుకునేవారు కాదు. వొచ్చి, ఆయన ఇంతకుముందు ప్రేమించిన యువతులను గురించీ, వారికోసం తాను చేసిన త్యాగాలను గురించీ చెప్పి, చివరికి వారు తన ఆశలనన్నీ ఏ విధంగా అడియాసలను చేసిందీ చెప్పుతుండేవారు. ఆ సంగతులన్నీ చూస్తే నాకు చాలా జాలివేసేది. నన్ను గొప్పచేసి తన కష్టసుఖాలను చెప్పుకుంటూ ఉండే, ఆ రోజుల్లో నాకు బాగానే వుండేవి. ఆ వయస్సు అటువంటిది అనుకుంటాను.

చివరికి ఆయన తనను వివాహం

చేసుకోమని అడిగారు. మా వాళ్ళకి ఎవ్వరికి యిష్టంలేకపోయినా నేను అంగీకరించాను.

'ఏం సుఖపడదామనే?' ని అడిగింది. అక్క.

నే నేమీ సమాధానం చెప్పలేదు. చెప్పినా వాళ్ళకి అర్థంకాదని ఆ రోజుల్లో నేను అభిప్రాయపడుతూ వుండేదాన్ని.

మా వివాహం జరిగింది.

ఇవన్నీ జ్ఞాపకంవచ్చి, ఆ టికీ ఈ వాటికీ వున్న తేడా స్ఫురణకువచ్చి, కళ్ళ వెంట నీళ్ళు జలజలారాలినై. జీవితం అంధకార బంధురంగా కనుపించింది. "నా కడుపున ఒక కాయకాచినా బాగుండేది" అనిపించింది. ఆ ప్రాప్తం కూడా లేదు. ఇక యిప్పుడు చేసేది యేముంది? రోజులు జరగనీ, ఎన్నాళ్ళు జరుగుతవో అనుకొని వూరుకున్నాను.

ఒకరోజు నేను, నా చేతి మిషన్‌మీద పొరుగింటి బీద పిల్ల లంగా కుట్టిపెట్టమని అడిగితే కుట్టిపెడుతున్నాను. వారు హఠా విడిగానే, పేరుపెట్టి పిలుస్తూ నా గదిలోకి వచ్చారు. నాకు ఆశ్చర్యంవేసింది. ఈ మధ్య వారు నన్ను పేరుపెట్టి పిలిచి ఎరుగరు. అందులో ఆ కంఠధ్వని అతి వివారకరంగా వుంది. తల పైకెత్తి చూశాను. ఏమిటది? ఆయన జుట్టు రేగి వుంది. చొక్కా చేతిమీద చిరిగివుంది. పైజామా మట్టికొట్టుకొనివుంది. క్షణంలో పదేళ్ళ వయస్సు పెరిగినట్లు కనుపించారు.

"నువ్వు నాకొక సహాయం చెయ్యాలి" అన్నారు.

'ఏమిటండీ?"

'నువ్వు రామచంద్రరావుగారిని ఎరుగుదువా—' అని ప్రారంభించారు.

ఎవ్వరు? ఈ మధ్యనే సబ్ఇన్‌స్పెక్టరుగా వచ్చారు'

'అవును. నేను ఇవ్వాళ, అంటే ఇంతకుముందే వారింటికి వెళ్ళాను...."

'ఎందుకు వెళ్ళారు?"

'చూద్దామని వెళ్ళాను"

'ఎవ్వరిని?'

"వారినే....

"కాదు. వారి అమ్మాయిని చూద్దామని వెళ్ళివుంటారు ...." అన్నాను. వారి అమ్మాయిని కొద్దిరోజులకు పూర్వమే నేను ఒక మీటింగులో చూశాను.

ఈ మాటలకు "నువ్వు కూడా నన్ను అపార్థం చేసుకుంటే ఎలా చెప్పు." అని కన్నీరు పెట్టుకున్నారు వారు.

"పోనీలెండి. ఎందుకు వెళితేనేం. వెళ్లారు. ఏం జరిగిందో చెప్పండి" అన్నాను.

"నేను వెళ్ళేటప్పటికి రామచంద్రరావుగారు వాకిట్లోకి వెళ్ళటానికి వీల్లేదని బయటకునెట్టి వేశారు ..." అన్నాడు.

రేగినజుట్టూ, చినిగినచొక్కా, మట్టికొట్టుకున్న పైజామా చూచి, వారు చెప్పిందానికంటే పెద్ద గ్రంథమే జరిగివుంటుందని నేను ఊహించాను.

చూట్టానికి వొచ్చినవారిని నెట్టి వెయ్యటం యేమిటండి?" అన్నాను.

వారు వొక్క నిట్టూర్పు విడిచి, "నువ్వనుకున్నట్లే ఆయనా తన కూతుర్ని చూట్టానికి వొచ్చాననుకొన్నాడు.... '

ఇక మిగిలిన సంగతి ఊహించటం యే మంతకష్టం కాదు. వారు కొద్దిరోజుల నుంచి పువ్వులు పట్టుకొని వారింటికి వెళుతూ వుండి వుండాలి. వారి అమ్మాయితో కబుర్లు పెట్టుకొని వుండాలి. అది వారికి యిష్టం వుండి వుండదు, ఇంకేం? జరగ వలసింది కాస్తా జరిగి వుంటుంది,

నాకు చీదరవేసి, "ఇప్పుడు యేం చెయ్యమంటారు నన్ను?' అని అడిగాను.

"నువ్వు వాళ్ళ యింటికి వొకసారివెళ్ళి రావాలి? '

"దేనికి?"

"ఆ సబ్ఇన్‌స్పెక్టరు తన కూతుర్ని హింసిస్తూ వుంటాడు—అతడు నన్నేం చేసినా నేను సహించగలను గాని, ఆ అమ్మాయిని నా మూలంగా కష్టపెట్టడం సహించలేను...."

"అంతవరదాకా యెందుకు వస్తుం దండీ! మీరు అమ్మాయిని చూడనేలేదు అంటిరిగదా!"

"చూశాను. వొకటి రెండుసార్లు చూశాను."

నేనిక తరచదలచలేదు. అమాయ కత్వంవల్ల నిజంగానే ఆ అమ్మాయి చిక్కుల్లో బాధల్లో పడ్డదేమో అని అనిపిం

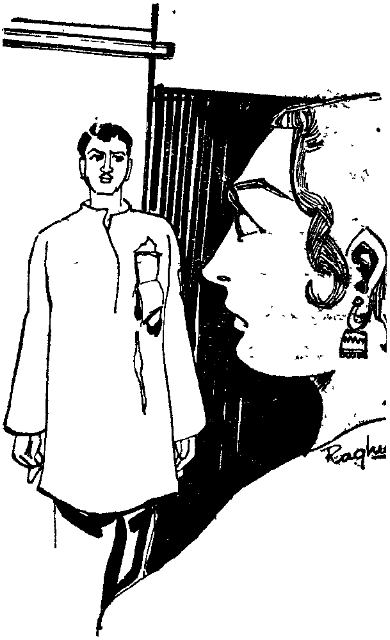

చింది, చేతనైతే వారు చేసిన తప్పులను సరిదిద్దాలనిపించింది.

సరే, నేను వెళ్ళవస్తాను. వీలైతే రామచంద్రరావుగారు మీ జోలికి రాకుండా చేస్తాను. అయితే మీరు నా కొక వాగ్దానం చెయ్యాలి. ' అన్నాను.

'నువ్వు ఏం చెయ్యమంటే అది చేస్తాను.

"ఇక ఇటువంటి పనులు చెయ్యనని వాగ్దానం చెయ్యండి."

'అలాగే, ' అని వాగ్దానం చేశారు.

నే నారోజు సాయంకాలం ఏదోపని మీద వెళ్ళినట్లు రామచంద్రరావుగారి యింటికి వెళ్ళాను. రామచంద్రరావుగారు

ఇంకా ఆఫీసునుంచి రాలేదు. వారి అమ్మాయి ముందు గదిలో కూర్చొని ఏదో చదువుకుంటూవుంది.

ఆ అమ్మాయికి పదిహేను పదహారు ఏళ్ళుంటాయి. జీవితంలోని కృత్రిమం, మోసం ఏమాత్రం దగ్గరకు రానిచ్చిన అమ్మాయికాదు. అమాయకురాలు.

నన్నుచూచి ఆ అమ్మాయి మొదట్లో ఆశ్చర్యపడింది. నేను అవీ ఇవీ మాట్లాడి ఆ అమ్మాయి పసిగట్టకుండానే అసలు విషయంలోకి దించాను. అమ్మాయి వున్న సంగతి వున్నట్టు చెప్పివేసింది. ఏమీ కృత్రిమం లేదు. దాచుకోటానికి ప్రయత్నించలేదు. అతి సహజంగా చెప్పి వేసింది,

నేను ఊహించింది నిజమే. మావారు వారంరోజుల నుంచి వారి యింటికి వెళ్ళి వస్తున్నారట, మొదట్లో ఆ అమ్మాయితో యేవేవో సాహిత్యం గొడవలు మాట్లాడే వారట, తరువాత తాను వ్రాసినవి విని పించేవారట. తరువాత తాను వ్రాసినవి చదివించుకునేవారట. మొదటినుంచి వాళ్ళ నాన్నకి ఆయన యింటికి రావటం యిష్టంగా వుండేది కాదట. రెండు మూడ్రోజులు గడిచిన తరువాత తనకి కూడా కష్టంగా ఉండేదట.

ఒకరోజు, "మీరు రావటం మా వాళ్ళకు యిష్టం లేదండీ" అని చెప్పిందట,

"మీ వాళ్ళసంగతి నా కెందుకు? నీ సంగతి చెప్పు?" అన్నారుట.

"నా సంగతేముందండీ? మా వాళ్ళ ఇష్టాయిష్టాలనుబట్టి పోయేదాన్నే నేను" అన్నదట.

అది తప్పు. ఎవ్వరి ఇష్టప్రకారం వాళ్ళం పోవడం ధర్మం. భగవంతుడు మెచ్చుతాడు. నీవు రావొద్దంటే ఈ క్షణంనుంచి రాను. లేకపోతే నన్నెవ్వరూ ఆపలేరు' అన్నారట మా వారు.

'నాకుకూడా మీ రిలా రాకుండా వుండడమే మంచిదని అనిపిస్తూ వుందండీ' అన్నదట ఆ అమ్మాయి.

ఇది నీ ఉద్దేశంకాదు, నువ్వు మీ వాళ్ళకు భయపడి ఇలా అంటున్నావు. నీ ఉద్దేశం నాకు తెలుసు అన్నారుట మా వారు.

ఇంతవరకూ చెప్పి 'నేను అంత స్పష్టంగా చెపితే, అలా అంటారేమిటి అక్కా? ఇంకా అంతకంటే యేం చెప్పను?'' అని అడిగింది. 'ఇక నాకేమీ తోచక నాన్నగారికి చెప్పివేశాను' అన్నది.

ఆ అమ్మాయి మాటలకూ అమాయకత్వానికీ ఆ పరిస్థితుల్లో కూడా నాకు నవ్వు వొచ్చింది. వివాహానికి ముందు ఈ అమ్మాయికి వున్న ధైర్యం నాకు లేక పోయెనే—అని అనిపించింది. అప్రయత్నంగా కళ్ళు చెమ్మగిల్లినై.

'ఇక వారు మీ యింటికి రారులే అమ్మాయ్. మీ నాన్నగారితోకూడా నేను చెప్పానని చెప్పు?" అని చెప్పి, కాసేపు

ఏదో లోకాభిరామాయణం మాట్లాడి యింటికి బయలుదేరాను.

ఇంటిదగ్గర మావారు నాకోసం ఎదురు చూస్తూ కూచున్నారు. నన్ను చూడగానే ఎదురుగా వచ్చి, ''ఏమయింది? ' అని అడిగారు.

' వాళ్ళజోలికి మీరు వెళ్ళకుండావుంటే మీ జోలికి వాళ్ళురారు అన్నాను.

' ఆ అమ్మాయి ఎలావుంది? '

' సలక్షణంగా వుంది

' ఎమన్నది?'

' తన జోలికి రావద్దన్నది

' నువ్వు పొరపాటు పడుతున్నావు. అది ఆమె అభిప్రాయంకాదు. ఆమె తండ్రి వున్నాడే—సబ్ఇన్‌స్పెక్టరు. అతనికి భయపడి అలా అన్నది. ఆమెకు నేనంటే...." అని ప్రారంభించారు.

అంతలో నా ముఖంలో వచ్చిన మార్పును గమనించినట్లున్నారు; ఆపేశారు. నాకు సంభాషణ పెంచటం ఇష్టం లేక ''మీ వాగ్దానం మరచిపోకండి" అని చెప్పి యింట్లోకి వెళ్ళాను.

కాని యేం లాభం? వారు వారి పద్ధతులను మరచిపోలేదు, మార్చుకోలేదు. సబ్ఇన్‌స్పెక్టరుకి భయపడి, ఆ అమ్మాయి దగ్గరకు వెళ్ళటం అయితే మానివేశారు గాని, ఇతర పోకడలు మానలేదు.

ఒకరోజు వారు చేసిన వాగ్దానం జ్ఞాపకం చేశాను

''ఇందులో తప్పేమివుంది? మొగాళ్ళలో, ఆడవాళ్ళల్లో స్నేహితులు వున్నట్లుగానే, మొగా ఆడవాళ్ళకు స్నేహం

ఎందుకు వుండగూడదు? ఒక స్త్రీకి ఒక పురుషుడికీ, వొకరంటే వొకరికి ఇష్టం వుండవచ్చు. వారు స్నేహితులుగా వుంటారు. ఇందులో తప్పేమివుంది? ఆ మాటకివస్తే ఆంధ్రదేశంలో ఇటువంటి వుద్యమం వొకటి లేవనెత్తాలని ఆలోచిస్తున్నాను' అన్నారు.

"అప్పుడు గాని ఆంధ్రదేశంలోవున్న మకిలి ప్రక్షాళన కాదు" అని ముగించారు.

నాకు వొళ్ళు మండింది. "ఈ సిద్ధాంతం మీవరకు బాగానేవుంది. తిని నలుగురి ఆడవాళ్ళతో తిరగవచ్చు. కాని ఆ ఆడపిల్లల గతేం కావాలి" అని అడిగాను.

"వాళ్ళకేం?" అన్నారు.

"వాళ్ళల్లో పెళ్ళిఅయిన పిల్లలు వుండవచ్చు; కాని పిల్లలు వుండవచ్చు. ఏ నెపంతో మీతో తిరిగినా, పెళ్ళి అయిన పిల్లల భర్తలు ఊరుకుంటారా? పెళ్ళికాని పిల్లలకు పెళ్ళిళ్ళు అవుతాయా?" అని అడిగాను.

'ఇటువంటి స్నేహాలు నిష్కల్మష బుద్ధితో చూసే స్థితికి సంఘం రావాలి. అందుకే నేను కృషి చెయ్యదలిచాను" అన్నారు.

"సంఘం ఆ స్థితికి వస్తుందో రాదో మీకూ తెలుసు, నాకూ తెలుసు. సంఘం ఆ స్థితికి రావాలని మీరు ఎందుకు కోరుతున్నారోకూడా మీకూ తెలుసు, నాకూ తెలుసు. ఒకవేళ కారణాంతరాలచేత యెప్పటికైనా సంఘం ఆ స్థితికి రానున్నా ఈలోగా యెంతమంది అమాయకపు పిల్లల జీవితాలు బజారు కెక్కవలసి వస్తాయో ఆలోచించారా? ఎన్ని కుటుంబాల్లో చిచ్చు రేగుతుందో ఊహించారా?"

దీనికి సమాధానంగా వారు, ఒక పెద్ద పోజుపెట్టి, "ఒక ఘనకార్యం సాధించదలచినప్పుడు కొంతమంది ఆత్మార్పణం చేసుకోవలసి వుంటుంది మరి" అన్నారు.

విన్నారా! ఇదొక సిద్ధాంతమట. దీనివల్ల సంఘంలో వున్న మలినం క్షాళనం కాబోతున్నదట. ఇందుకు అమాయకపు పిల్లలు కొంతమంది ఆత్మార్పణం చేసుకోవాలట! నలుగురు ఆడవాళ్లతో, కలిసి తిరగటానికి ఎంత చక్కని మాటలు! ఆయన సంగతి పూర్తిగా తెలిసిన నాకే వొక్కొక్కప్పుడు పాపం, ఇవన్నీ నమ్మే చేస్తున్నారు కాబోలు—అని అనిపిస్తూ వుండేది. లోకాన్ని వంచన చేస్తున్నారో, తన్ను తాను వంచన చేసుకుంటున్నారో తెలిసేది కాదు. నా సంగతి ఇలావుంటే, అశుభం శుభం తెలియని అమాయకపు పిల్లల సంగతి వేరే చెప్పాలా?

ఆయనకు ఏం చెప్పి ఏం ప్రయోజనం! ఏ విషయమైనా వింటారుగాని, ఈ విషయం దేవుడు చెప్పినా వినరు. ఈ విషయంలో ఎటువంటి స్నేహితులైనా, ఎంత డబ్బయినా వొదులుకోటానికి సిద్ధమే. పైగా వొకటీ నిజం చెప్పరు. ఆయన ఒకప్పుడు చెప్పారు—"స్త్రీ శరీరం

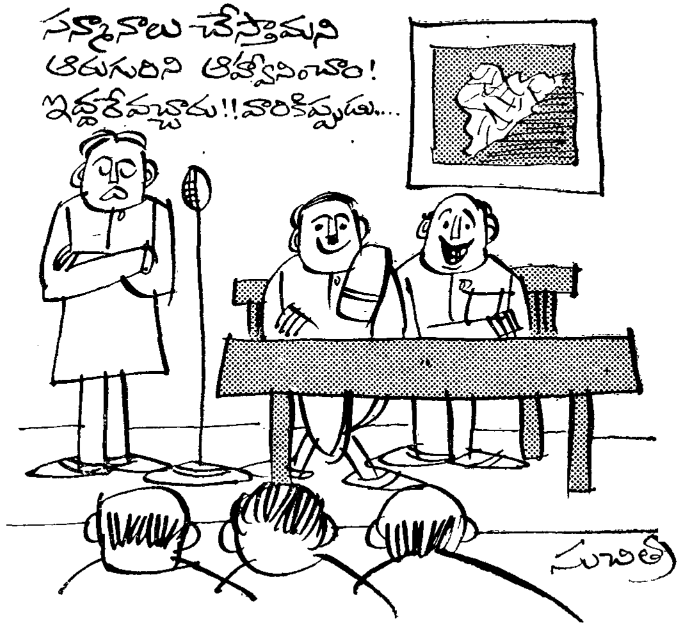

వంషలు చూస్తే !ఇక తరువాత ఏం చేస్తానో నాకే తెలియదు'' అని. ఆయన చెప్పిన ఏ కొద్ది నిజాలలోనో ఇదొకటి. అదొక జబ్బేమో అనిపిస్తుంది నాకు అప్పుడప్పుడూ.

అలా గడిచిపోయినై రోజులు. ఎప్పటికైనా వారికి జ్ఞానం కలుగకపోతుందా— అనే ఆశ ఈ నాటికీ నన్ను వొదలకుండా వుంది. అటువంటి సమయంలో ఈ సన్మానం వొకటి వచ్చిపడింది. తన పనులను ఆంధ్రదేశం అంగీకరించి, ఆమోదించింది—అనే భావంతో ఈ సన్మానం సంగతి తెలిసినప్పటినుంచీ ఆయన ప్రవర్తించటం మొదలుపెట్టారు—యిక విముక్తిలేదు.

ఇంకా సన్మానం నాలుగైదురోజులుందనగా వారు నా దగ్గరకు వచ్చి, ''సన్మానంనాడు నువ్వుకూడా మీటింగుకు రావాలి ' అన్నారు.

''నేను రాను'' అన్నాను.

''నువ్వు రాకపోతే ఎట్లా ? లోకులు ఏమనుకుంటారు'' అన్నారు.

చూశారా ? నేను రావాలని కాదు, నేను వచ్చి ఆయనకు జరుగుతున్న గౌరవంలో పాల్గొనాలనీ కాదు. నేను రాకపోతే లోకులు ఏమనుకుంటారో అని భయం.

''లోకులు అనుకునేది ఏముంది

లేండి!'' అన్నాను.

"లోకాన్నంతా సర్దగలుగుతాడు గాని ఇంట్లోవాళ్ళని సర్దుకోలేకపోతున్నాడు— అనుకోరూ? లోకాన్నంతా మార్చగలుగుతున్నాడు గాని ఇంట్లోవాళ్ళని మార్చలేకపోతున్నాడు అనుకోరూ! నువ్వు తప్పకుండా రావాలి'' అన్నారు.

నేను సన్మానానికి వెళ్లలేదు. పైగా అక్కడే వుంటే ఎవ్వరు వచ్చి బలవంతం పెడతారో అని ఆనాడు సాయంకాలమే మా కన్నవారింటికి వెళ్ళిపోయాను.

సన్మానం అతి వైభవంగా జరిగిందట. మా తమ్ముడు వెళ్ళివచ్చి చెప్పాడు. వొస్తూ వొస్తూ, ఆయన ప్రతిభను ఉగ్గడించటానికిగాను వెలువడిన 'సోవెనీరు' వొక కాపీ పట్టుకొని వచ్చాడు. "నువ్వు రాలేదని చాలామంది అనుకున్నారు అక్కా" అన్నాడు, "ఒకరిద్దరు తమ ఉపన్యాసాలలో కూడా ఉదాహరించారు'' అన్నాడు.

"ఏమన్నా రేమిటి?''

వాడు చాలాసేపు చెప్పలేదు. అడగ్గా అడగ్గా, "సోక్రటీస్ అనే వొక ప్రముఖ తత్వవేత్త వుండేవాడట; అతని భార్య మహాగయ్యాళి అట, ఎప్పుడూ భర్తను వేపుకు తింటూవుండేదట. అటువంటి భార్యలను బెస్ట్ కేసెస్ క్రింద మేధావులైన భర్తలకోసం భగవంతుడు సృష్టిస్తూ వుంటాడట అని, అనుకున్నారు'' అన్నాడు.

మిగిలింది నేను ఊహించుకోగలను. నేను గయ్యాళి భార్యనా! ఆయన లోకానికి సేవ చేస్తూవుంటే నేను సహాయం చెయ్యకపోగా అసూయాద్వేషాలతో వేధిస్తూ వుంటాను! ఆయన కాబట్టి ఎంతో వోర్పుతో ఇంటిగుట్టు రచ్చకు కాకుండా నన్ను సాకుతు వస్తున్నారు! ఏమి అన్యాయం!

ఏమీ తోచక తమ్ముడు తెచ్చిన 'సావెనీర్' తిరగవేస్తూ కూర్చున్నాను. మంత్రులు, జడ్జీలు, ప్రముఖ రచయితలు ఎంతోమంది శ్రీలపట్ల మావారు చేసిన సేవను ప్రశంసిస్తూ అందులో వ్యాసాలు వ్రాశారు. నేను యేం చెప్పను? నేను ఏం చెప్పితే ఎవ్వరు వింటారు? వీరంతా తెలిసి వ్రాశారా? తెలియక వ్రాశారా? తెలియక వ్రాశారు అనుకోటానికి కారణం కనుపించదు. అంతా మోసం. సంఘానిది నిలువెల్లా మోసమే! పుస్తకం మూసి ఆలోచించాను. ఎక్కడికి వెళ్తావుండీ సంఘం?